

KLUB FOTOGRAFŮ AMATÉRŮ V PLZNI (DO ROKU 1918)

OLDŘICH KORTUS, Národní muzeum, Praha

Abstract: Amateur Photographer Club in Pilsen was founded in 1894. It was the second oldest club in the Kingdom of Bohemia after the Prague one. The first photo exhibition of its members was held in May 1896. The Club collaborated with Prague amateurs for several years. The First World War affected negatively the activities of the Pilsen Club.

Keywords: Monarchy, Austro-Hungarian Monarchy, amateur photographer, Amateur Photographer Club, Prague, Pilsen.

Při oslavách 30. výročí založení plzeňského Klubu fotografů amatérů pronesl Gustav Kautzký přednášku o dějinách klubu, jejíž část byla publikována: „...*Na sklonku minulého století, v době estetického úpadku fotografie, vyskytují se v Čechách jednotlivci, přátelé fotografie, kteří nezištně pracují k jejímu rozkvětu a povznesení, věnujíce „černému umění“ veškeren svůj volný čas; jsou to fotografové amatéři. Tento úpadek umělecké úrovně fotografie jest příčinou, že jeví se také snaha působiti k ozdravení fotografie organisací, snaha po spojení všech fotografů ze záliby – počínají se zakládati amatérské kluby. Tak vzniká v Čechách r. 1889 první amatérský klub: Český klub fotografů amatérů v Praze. Vlivem tohoto klubu a z popudu fotografického odboru Národopisné výstavy v Praze podniknut pokus o založení druhého amatérského klubu, a to v metropoli českého západu, v Plzni, který však ztroskotal. Než tento nezdar neodstrašil horlivých nadšenců a při druhém pokusu podařilo se položit k plzeňskému klubu pevné základy...*“¹

Plzeňský klub je druhým nejstarším českým fotoamatérským klubem v Čechách.² Založili jej 23. září 1894 plzeňský historik, archivář, spisovatel, překladatel, novinář a fotoamatér Jaroslav Schiebl (1851–1933) spolu s Adolfem Kopeckým a panem Šimsou z Dobřan,⁴ kteří svolali plzeňské fotoamatéry k první schůzi, což byl počátek činnosti klubu³. O založení přinesl zprávu Fotografický obzor ve svém prvním čísle roku 1895: „...*zřízen byl v Plzni nový český klub fotografů amatérů, který se těší zvláštní podpoře zastupitelstva města Plzně. Předsedou jest člen klubu našeho (pozn. KFA Praha) pan J. Kopecký...*“⁵ Císařsko-královské místodržitelství schválilo 13. ledna 1895 stanovy nově založeného klubu.⁶ Na ustavující valné hromadě 6. února 1895 bylo zvoleno představenstvo. Předsedou plzeňského KFA se stal ing. Cyril Jurenka († 1930), jednatelem Jaroslav Schiebl (1851–1933), pokladníkem prof. František Lepš (1864–1927). Dále byl do představenstva zvolen Edmund Daubek, členy výboru se stali: František Kučera, učí-

¹ Fotografický obzor (dále jen FO), 1924, ročník 32, č. 10, s. 148–149.

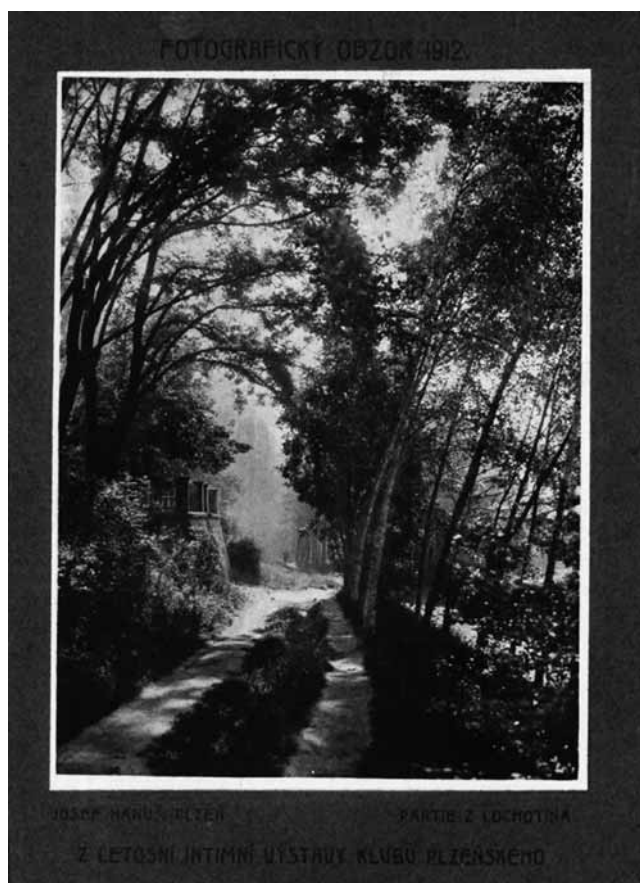
² S ohledem na to, že se vynález fotografie (daguerrotypie) u nás objevil velice brzy po jeho zveřejnění ve Francii (osobní dar snímku zátiší od J. L. M. Daguerra tehdejšímu státnímu kancléři Klemensu W. L. knížeti Metternich-Winneburg. Originál uložen nyní v expozici NTM Praha), došlo k založení organizace zájemců o fotografii na našem území poměrně pozdě.

³ V textu používám pro Klub fotografů amatérů zkratku KFA. Od roku 1902 se nazýval Český klub fotografů amatérů, neboť došlo k rozdělení KFA na českou a německou část. V roce 1893 začal klub vydávat český časopis Fotografický obzor, který vycházel až do roku 1944, kdy bylo jeho vydávání zastaveno a již nebyl obnoven (časopis nevyšel v letech 1918–1921, zřejmě pro nedostatek finančních prostředků). Od dvacátých let 20. století obsahoval kvalitní, hlubokým tiskem reprodukcí fotografií. V něm otiskované zprávy a články jsou důležitým pramenem pro poznání aktivit fotografických amatérských klubů u nás. V Archivu města Plzně jsou k dějinám plzeňského KFA zachovány pouze 4 knihy, matrika členů z roku 1942, dva pokladní deníky z let 1924–1944 a podací deník z let 1943–1945. Spisy do roku 1950, album a materiály k soutěžím jsou uloženy ve čtyřech kartonech. Zvlášť jsou depozovány negativy a diapositivy.

⁴ Pravděpodobně MUDr. Jan Šimsa sekundární lékař Královského českého zemského ústavu pro choromyslné v Dobřanech. Archiv města Plzně, fond VIII. Spolky a instituce kulturní a besedy v Plzni, Plzeň – fotoamatéři, karton 308, sign. 308/4.

⁵ Není zřejmé, zda šlo o dvě různé osoby nebo pouze o chybně zaznamenané jméno.

⁶ Stanovy vydal vlastním nákladem Hynek Schiebl roku 1895. Sestávají z 22 paragrafů, ve kterých se mimo jiné píše, že název klubu zní: Klub fotografů amatérů v Plzni, jehož jednacím jazykem je řeč česká. Účelem klubu je: „...*rozšiřovati a pěstovati fotografii jako umění a zábavu, jakož poučovati i vzdělávati nové členy v umění tom. Účel klubu jest proto pouze umělecký.*“ Klub si ve svých stanovách vytkl za úkol pořádat schůze, přednášky o výzkumech v oboru fotografie, založit knihovnu a sbírku fotografií, pořádat fotografické kurzy pro své členy, pořádat výstavy amatérských i profesionálních fotografů z Čech i ze zahraničí, vydávat knihy a brožury, vyměňovat zdařilé fotografie prostřednictvím klubových alb, pořádání praktických a vědeckých vycházek, udělování odměn za vynikající práce z oboru umělecké fotografie a „*Pěstování vzájemnosti na poli uměleckém mezi kluby amatérů českými, slovan-skými a jiných národů.*“ Následující ustanovení o podmínkách členství, povinnostech a právech členů, o jednacím řádu schůzí a o podmínkách zániku klubu. V roce 1911 byly vydány poněkud pozměněné *Stanovy Klubu fotografů-amatérů pro Plzeň a okolí* a doplněny *Domácím řádem v atelieru*. Název klubu zůstal zachován ve znění z roku 1895. Změnu schválilo c. k. místodržitelství 17. května 1909.

tel z c. k. trestnice na Borech, a velkoobchodník Adolf Kopecký. Náhradníkem byl zvolen profesor František Vojtíšek. Zápisné pro člena bylo ustanoveno ve výši 1 zlatý,⁷ příspěvek činného člena na dva zlaté, přispívající člen platil 2 zlaté 50 krejcarů a zakládající člen desetinasobek této částky. Adolf Kopecký navrhl, aby byly započaty přípravy ke konání výstavy prací plzeňských fotografů amatérů a začalo se spolupracovat s pražským Klubem fotografů amatérů. Na návrh nově zvoleného předsedy měly být ve výkladní skříní obchodu pánů Kleisslů umístěny vkusné ukázky prací členů klubu. Bylo stanoveno, že členské schůze se mají konat dvakrát měsíčně. Dne 16. února se konala první schůze výboru, na které bylo dohodnuto, že na základě příznivé reakce pražského KFA bude zahájena výměna okružních map (alba s fotografiemi). Členové nově utvořeného klubu byli vyzváni k odebrání členského časopisu Fotografický obzor.⁸

16. a 17. května 1896 pořádal plzeňský klub výstavu fotografií v budově české státní reálky v Plzni přístupnou všem fotoamatérům v Království českém. Bylo avizováno, že budou vystaveny všechny práce, které může vytvořit fotograf amatér, a to veškerých formátů: portréty, krajiny, skupiny, žánry, diapozytivy, stereoskopické fotografie. Mimo

portréty měly být všechny [fotografie] označeny textem. Účelem výstavy bylo seznámit veřejnost s pokroky *umění fotografického*. Snímky měly být zaslány panu Cyrilu Jurenkovi do 10. května uvedeného roku.⁹ O výstavě referoval Fotografický obzor ve čtvrtém čísle roku 1896: „*Výstava prací fotografů amatérů v Plzni. Mladý klub tamní ač neveliký počtem členů (asi 40), přece hledí učiniti zadosť vytknutému svému cíli neúnavnou svoji činností. Před krátkou dobou uspořádal velmi zdařilou a hojně navštívenou přednášku prof. dr. Nováka o fotografii paprsky Roentgenovými v městském divadle a nyní zase koná pilně přípravy k veliké výstavce prací amatérů, která bude dne 16. a 17. května t. r. v budově c. k. české reálky v Plzni. Přihlášek dochází vyjma z Prahy hojně, nejen z království Českého, ale i z Moravy, Slezska ba i z dálné Krajiny. Všude výstava tato budí mezi amatéry hojnou účast, tak že již nyní jest několik set obrázků zajištěných, a sice nejen krajiny, skupiny atd. na všech možných papírech ale i na skle. Pokud místo tomu dovolí, mohou i páni obchodníci vystaviti pomůcky fotografické zvláště pro amatéry se hodící, avšak jest nutno v tom případě si co nejdříve místo zajistiti... Touto výstavkou se zajisté amatéři plzeňští zavděčí nejenom svým kolegům, ale i v prvé řadě širšímu obecenstvu, které vždy rádo obdivuje krásy přírodní, neb na fotografiích vystavených shledáme se zajisté nejen s obrázky nejhezčích českých krajín, ale i s obrázky z daleké ciziny.*“¹⁰ Dále je uvedeno, že nejlepší práce budou odměněny nejen plzeňským KFA, ale i dalšími příznivci fotografie. Aby vystavovatelé měli s výstavou co nejmenší náklady, převzal klub výlohy spojené s účastí, takže zájemci uhradili pouze poštovné za zaslání svých prací.

V květnu 1896 tisk referoval o probíhající výstavě. Ve zprávě o jejím konání je napsáno, že plzeňský KFA uspořádal u nás první veřejnou přednášku o rentgenových paprscích¹¹ a následně prezentoval práce svých členů, kterých bylo v té době 43. Byla to jedna z prvních výstav českých fotoamatérů u nás. Primát drží pražský KFA, který uspořádal výstavu fotografií koncem září 1895 a práce amatérských fotografů bylo možné vidět i na Jubilejní výstavě v roce 1891. Expozici umístěnou v prostorném sále české reálky navštívilo 17. května 14 členů z Prahy. Polovinu místnosti zabíraly práce členů plzeňského klubu, v druhé byly práce mimoplzeňských, zejména pražských. Po stranách místnosti byly umístěny fotoaparáty a fotografické pomůcky z obchodu bratří Kleisslů. Celkem bylo vystaveno úctyhodných 1 108 fotografií, z nich bylo 674 od plzeňských fotografů a 434 od ostatních vystavovatelů.¹² Jak referuje regionální tisk *Plzeňský obzor* ve svém sloupku *První výstava fotografů-amatérů v Plzni o výstavě*: „*Zastoupeny tu byly veškeré formáty od malé miniaturní snímky až do zvětšenin skorem v životní velikosti a mimo to veškeré metody reprodukce fotografické.*“¹³

⁷ Takto je skutečně uvedeno ve Fotografickém obzoru. Jde o údaj poměrně neobvyklý, neboť v Rakousku od roku 1892 platila korunová měna. Nelze vyloučit chybu autora textu.

⁸ FO, 1895, ročník 3, č. 3, s. 47.

⁹ Tamtéž, 1896, ročník 4, č. 1, s. 29.

¹⁰ Tamtéž, č. 4, s. 60.

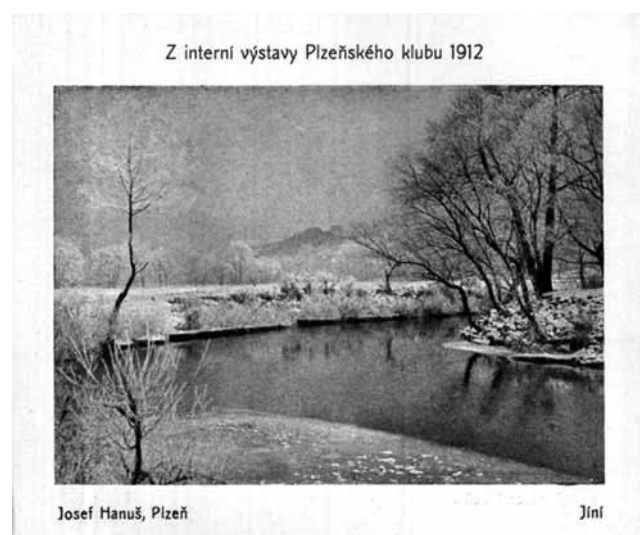
¹¹ Nepřesný údaj. Nebyla první, neboť tu přednesl v Praze již v únoru prof. Václav Zenger (1830–1908), fyzik a meteorolog, profesor a rektor Českého vysokého učení technického v Praze (dnešního ČVUT). Německy o rentgenových paprscích u nás přednášel na počátku roku 1896 rakouský profesor Ernst Lecher (1856–1826), působící tehdy na německé univerzitě v Praze.

¹² Tamtéž, 1928, ročník 36, č. 1, s. 37.

¹³ Plzeňský obzor 1896, ročník 5, ze dne 20. 5., s. 205 – 206.

První den, 16. května, navštívilo expozici přes 500 platicích návštěvníků a výstavu vidělo téměř tisíc zájemců. František Dvořák,¹⁴ který o počínání plzeňského KFA referoval, ocenil zejména krajiny a fotografie hradů od Miloslava Slobody. Z rozmanité kolekce profesora Františka Lepše zaujaly snímky z Národopisné výstavy v Praze a krajiny. Společně s prof. Chloupkem také vytvořil fotografické práce za pomoci rentgenových paprsků, za což byl odměněn první cenou. O Lepšových fotografiích se pochvalně zmiňuje i Plzeňský obzor s poznámkou, že autor se zdá být: „...pravým umělcem v oboru fotografického amatérství...vystavil znamenitě podařené experimenty fotografií provedených bez objektivu, pomocí stříbrného zrcátka sférického, dále krásné diapositivy, fotografie krajin v noci, reprodukce dle obrazů, interieury, teleobjektivické obrazy, vzácnou kolekci Božích muk, pohledy, nádherné zvětšeniny, podobizny a genrovité hříčky amatérské...“¹⁵ Výše zmínění bratři Jindřich a Jaroslav Kleisslové se úspěšně prezentovali místopisnou fotografií z Benátek a Bavorska. Mezi vystavovateli nemohl chybět ani předseda plzeňského KFA ing. Jurenka s místopisnými snímky z Norimberka a žánrovým obrázkem Krajinka v jíní. Mezi dalšími fotografiemi byly práce pánů Edmunda Daubka, Josefa Hittla, prof. Františka Vojtíška, Hynka Schiebla, Bernarda Říhy, Benno Petuleho, Jindřicha Reifa, Františka Šímy a pana Bartušky. Práce pražských amatérů byly na této výstavě považovány autorem recenze za nejlepší. Na prvním místě uvádí Ludvíka Pinku, jehož tři vystavené práce by zasloužily nejvyššího uznání, zvláště pak snímek „moucha“. Porotu výstavy šokoval soubor fotografií od Karla Pasy (1862–1936) a Eduarda Šafaříka, kteří vystavili 100 snímků!¹⁶ Některé z nich byly natolik zdařilé, že byly považovány za výrobky nějaké firmy, nikoliv za práce amatérských fotografů. Člen pražského klubu pan Kabát z Velvar daroval svoji sbírku snímků krajin pořadajícímu klubu, jako základ k jeho další sběratelské činnosti. Výstavka fotografických potřeb pana Kleissla byla shledána jako pěkná a bohatá, ale vystavené fotografické přístroje prohlášeny za dosti primitivní. Pražští obchodníci a výrobci fotoaparátů prý mohou litovat, že neobeslali tak hojně navštívenou výstavu.

V porotě zasedli: Čeněk Hrbek (1837–1902), majitel známého plzeňského fotoateliéru, akademický malíř Jindřich Duchoslav Krajíček (1867–1944), historik, literát a básník prof. Antonín Šnajdauf (1860–1951), Bernard Říha a profesor české realky v Plzni František Vojtíšek. Člen poroty Čeněk Hrbek daroval jako cenu Steinheilův objektiv, který získal prof. František Lepš, jehož fotografie vyhovovaly předepsaným podmínkám.¹⁷ Pět diplomů bylo přiznáno členům domácího KFA a pět ostatním vystavovatelům.

Obdrželi je Cyril Jurenka, bratři Jaroslav a Jindřich Kleisslové, Jindřich Reif, Miloslav Sloboda a Antonín Wollner (ten zejména za stereoskopické snímky). Z ostatních byli oceněni: Hynek Janoušek (KFA Královské Vinohrady), Josef Kabát (Velvary), Eduard Kovanda (Praha), Ludvík Pavlovský šlechtic z Rosenfeldu (Plzeň), Ludvík Pinka (Kukleň). Pochvalná uznání udělena pánům: Josefu Hittlovi, L. Kücheovi, Norbertu Langovi, Benno Petulovi, Hynku Schieblovi a Františku Šimovi, z nečlenů plzeňského KFA pak J. Kottovi (Český Brod), Františku Krejzovi (Český Brod), Františku Kulhavému (Praha), P. L. Mojžíšovi (Břevnov), K. Pauserovi (Sandl, Horní Rakousy), Antonii Smetanové (Jičín). Práce Karla Pasy a Eduarda Šafaříka nebyly hodnoceny, jelikož svým zpracováním nenáležely k amatérské fotografii.

Dvořák sděluje, že úsudek poroty na něj neudělal žádný zvláštní dojem, ze 32 účastníků výstavy jich bylo 22 vyznamenáno. Upozorňuje čtenáře na to, že: „...*Již podklad výroků byl pochybený a není-li slovo toto snad správné, mělo býti rozdělení cen v protokole lépe stylisováno. Na první cenu činěny byly určité požadavky, o kterých všichni obesílatelé výstavy z předu nevěděli, vystavovatelé pražští kupř. neměli ani zdání, že se jedná o podmínky, jak svrchu udáno. Výsledek udělení ceny byl ovšem dle toho; jelikož pouze jediný vystavovatel vyhověl všem podmínkám, obdržel ji. Jaké byly práce podmínkami určené a jiným obesílatelům neznámé, nechceme rozváděti. Připomínáme jen ku př. že pan Kulhavý, který obdržel pochvalné uznání, vystavil teleobjektivem fotografované obrázky, jež předčily práci vyznamenaného. Ovšem ostatním podmínkám konkursu vyhověti nemohl, an o nich nevěděl.*“¹⁸

¹⁴ František Dvořák (1857–1942) byl jedním ze zakladatelů pražského KFA, v jehož výboru zastával různé funkce. Vedl kroužek diapositivů (autochromů). Třináct let (1896–1909) zastával funkci redaktora Fotografického obzoru a sedm let Fotografického věstníku (1910–1917). Roku 1919 byl zvolen čestným členem klubu. Na Zemské jubilejní výstavě 1891 obdržel bronzovou medaili, vystavoval také na Žofině roku 1897 a mnoha členských výstavách. V archivu KFA je dochována jeho korespondence, kterou vedl jako redaktor Fotografického obzor. Josef Mühlendorf, Pavla Vrbová, *Od sportu fotografického k umělecké fotografii*, Praha 2010, s. 86.

¹⁵ Plzeňský obzor 1896, ročník 5, ze dne 20. 5., s. 205. Zde je i poznámka k fotografiím Hynka Schiebla ml.: „...*pojímá své amatérské poslání jakožto pečlivý kronikář. Nic mu neujde a ze zajímavé kolekce jeho mohl by „Kurýr“ dobře žít po celý rok, aniž by musel si pomáhati fádni obrázky, jakými čtenářstvo své z pravidla týrá.*“

¹⁶ Karel Paspas (1862–1936) byl profesí poštovní úředník. Amatérské fotografii se věnoval již v 80. letech 19. století. V roce 2003/2004 uspořádalo Uměleckoprávní muzeum v Praze výstavu jeho fotografií a fotografií jeho syna Karla M. Pasy (1899–1979).

¹⁷ Tyto podmínky byly uveřejněny ve zprávě o výstavě, na stránkách regionálního tisku Mladá Plzeň dne 20. 5. 1896 na str. 3: „...*konkurent vystaví jednu podobiznu a jednu skupinu při magnesiu, jeden interieur; jednu krajinu a touž krajinu teleobjektivem.*“

¹⁸ FO 1896, roč. 4, č. 5, s. 80.

Rudolf Veverka, Praha

Krajinářský motiv

Pobouření vzbudil výrok poroty k rozsáhlému souboru prací Karla Pasy a Eduarda Šafaříka, které se podle výroku poroty vymykají amatérské fotografii. Podle sdělení přítomným členům pražského klubu byla hlavním důvodem skutečnost, že mezi vystavenými portréty se náhodou nacházel i snímek dvorního fotografa E.,¹⁹ který byl příbuzným jednoho z výše uvedených. Páni porotci se zřejmě domnívali, že většinu z vystavených prací nevytvořili amatéři, ale profesionální fotograf, avšak byl to z jejich strany omyl. Redaktorovi Fotografického obzoru se při krátké návštěvě již nepodařilo zjistit, jaké byly námitky proti vystaveným snímkům. Domníval se, že hlavní příčinou, proč byly výše uvedené fotografie vyřazeny z hodnocení, bylo jejich kolorování a retušování, nad čímž se oprávněně pozastavuje a dodává, že plzeňská porota nedostatečně definovala, co jsou ještě práce amatérské a co již profesionální. Přitom je to velmi snadné: profesionální fotograf je živnostník, který fotografuje za peníze, amatérský fotografuje ze záliby a František Dvořák upozorňuje, že fotograf amatér mnohdy vytvoří lepší fotografie než profesionál.

Určená porota se nezachovala správně nejen tím, že odmítla hodnotit fotografie pánů Pasy a Šafaříka, ale ještě ve svém prohlášení ze 16. května 1896 toto své rozhodnutí veřejně ve výstavním sále deklarovala.²⁰ Byl tak vyvolán nepříznivý dojem nejen mezi samotnými fotografy a jejich kolegy, ale i u veřejnosti, která se zájmem výstavu navštívila. Další chyba, která je porotě na stránkách klubového časopisu v této souvislosti vytýkána, je ta, že nebyly hodnoceny všechny fotografie obou pánů, ale kvůli zamítnutí několika málo kusů byly za nevyhovující prohlášeny i všechny ostatní. Tento čin zpochybňuje i veškerá ostatní hodnocení a prohlášení porotců. I kdyby byly nevyhovující fotografie vyloučeny z hodnocení jako neamatérské, nemusela oba pány, kteří bezesporu výstavu obohatili a učinili ji zajímavou, jmenovat, a stavět je tak na pomyslný pranýř vyvěšením porotního protokolu.

O Vánocích roku 1898 uspořádal KFA v Plzni další z výstav, tentokrát zaměřenou pouze na tvorbu členů domácího klubu. O konání výstavy v prostorách Obchodní a živnostenské komory veřejnost informovalo množství červe-

nobilých plakátů v plzeňských ulicích a na samotné budově vlál červenobílý prapor. Výstava byla instalována ve třech místnostech v prvním patře a byla obeslána 15 členy, což byla asi třetina tehdejší členské základny. Bylo vystaveno celkem 564 exemplářů, dva stereoskopické přístroje s větším množstvím diapositivů na skle a dvě blíže neurčené malované podobizny.

Na výstavě byly ukázány fotografie, které zpravodaj Fotografického obzoru znal již z výstavy konané v Plzni před dvěma lety a znal je i z poslední výstavy pražského klubu. Nebyl jimi příliš potěšen a výstavu hodnotil jako krok zpět. Nepřinesla nic nového, což jej zklamalo, neboť mu bylo dobře známo, že členové plzeňského klubu jsou pilnými fotografy a nedovede si vysvětlit pokles úrovně vystavených prací. Upozorňuje, že řada fotografií, jejichž úspěšné práce bylo možno vidět na předchozí výstavě, a na které se návštěvník těšil, výstavu vůbec neobeslala. Neví, proč tomu tak je, ale je to na škodu jak plzeňskému klubu, tak veřejnosti.

Nebyly zastoupeny některé významné fotografické techniky jako gumotisk, uhotisk, nebyl zastoupen pravděpodobně ani platinový papír. Převládaly obyčejné, běžné papíry. Mezi vystavovateli bylo možné vidět práce Bedřicha Černého, které však nemohly být považovány za zvláštní a zajímavé a podle úsudku recenzenta neměly být vůbec vystaveny. Neoslnily ani snímky Bedřicha Helma, Leo Kücha či Josefa Hittla. Aktivní fotoamatér Jaroslav Kleissl vystavil početnou kolekci místopisných snímků z Tyrol, Šumavy a Plzně. Ferdinand Kotek také prezentoval množství fotografií různých žánrů, provedených na rozmanitých druzích papíru, aby docílil různých světelných efektů. Jeho práce byly považovány za jedny z nejlepších vystavených. Taktéž potěšily dvě vystavené fotografie pana Norberta Langa považované též za jedny z nejlepších na výstavě. Z dalších vystavujících jsou uvedeni Rudolf Pavlovský, Benno Petula, Dominik Pitlík, Jan Procházka nebo Miloš Sloboda, který vystavil mnoho snímků (ne vždy kvalitních, avšak zvláště byly pochváleny stereoskopické snímky na skle s pěkným kolorováním). V. J. Vecek se prezentoval snímky z prostředí blíže neurčené továrny, mezi kterými zvláště zaujal interiér jakési strojírny. Dále je uváděn Jan Reif, jehož bromostříbrné snímky byly považovány za velmi kvalitní a řadil se jimi do skupiny nejlepších vystavovatelů. Nezaujal Josef Šíma, jehož úprava snímků i adjustace byly zcela nedostatečné.

V prospektu k této výstavě bylo uvedeno, že výstava je přístupná členům plzeňského klubu. Ve členském seznamu plzeňského KFA je uveden i KFA v Praze, který však nebyl o konání výstavy vůbec informován a tedy ji nemohl obeslat pracemi svých členů. Tím se plzeňský klub sám poškodil, neboť nemohl vidět, jaké práce vznikají jinde. Výstava mohla být obohacena ku prospěchu návštěvníků i vystavovatelů a bylo by v zájmu obou klubů, aby byla rozvíjena vzájemná spolupráce a české fotoamatérské spolky si navzájem nekonkurovaly. Autor recenze sděluje, že členové pražského klubu měli vždy zájem, aby české fotoamatérství vzkvétalo kdekoli v zemi, a jakmile by se o výstavě dozvě-

¹⁹ Pravděpodobně šlo o Jindřicha Eckerta (1833–1905).

²⁰ V prohlášení je doslovně uvedeno: „Práce pp. Pasy a Šafaříka z Prahy do konkursu nepojaty, jelikož svým způsobem vypracování vymykají se z rámce čistě amatérského.“

děli, nenechali by si ujít příležitost a vyrazili na výlet do západních Čech.²¹

Dne 27. ledna 1899 se konala v klubové místnosti restaurace pana Landy řádná valná hromada zahájená předsedou Františkem Kotkem za účasti 18 činných členů a dvou přispívajících. Z jednatele zprávy vyplývá, že čtrnáctidenní výstava plánovaná na 10. července 1898 se vzhledem k různým blíže nespecifikovaným překážkám konala až na konci uvedeného roku. Zúčastnili se jí pouze členové plzeňského klubu v počtu sedmnácti vystavovatelů, kteří prezentovali na 600 svých prací, tři stereoskopické přístroje a větší počet diapozitivů na skle. Plzeňský klub se v červnu 1898 zúčastnil národní slavnosti ve prospěch Ústřední Matice školské a mezi svými členy vybral více než sto zlatých, za což obdržel diplom řádného člena Matice.

Plzeňský klub zorganizoval několik přednášek, z nichž byla úspěšná zejména přednáška prof. Pavlovského o výrobě a použití albuminového fotografického papíru a příspěvek pana Šímy, který předvedl zvětšovací stroj, jehož byl autorem. Součástí činnosti klubu byly i fotografické vycházky do okolí. Na valné hromadě bylo zvoleno klubové představenstvo. Předsedou se stal plzeňský stavitel František Kotek, jednatelem obchodník Bedřich Helm, pokladníkem obchodník Dominik Pitlík. Dále byli zvoleni Edmund Daubek, za členy výboru prof. Rudolf Pavlovský šlechtic z Rosenfeldu a Josef Šíma, revizory účtů se stali pánové Bernard Říha, městský rada a továrník, a úředník měšťanského pivovaru Josef Hittl.²²

Na druhé výborové schůzi konané 15. února 1899 zahájil předseda klubu jednání konstatováním, že nastala vhodná doba ke spolupráci s pražským KFA a vítá probíhající kontakty mezi jednatelem Bedřichem Helmem a členem pražského KFA, redaktorem Fotografického obzoru panem Františkem Dvořákem. Na základě vzájemné spolupráce mohou tak oba kluby čelit konkurenci ostatních klubů. Návrh na vzájemnou spolupráci, i vzhledem k přimluvě pana prof. Pavlovského rytíře z Rosenfeldu, byl jednohlasně přijat. Klub ohlásil konání kursu pro začátečníky i pokročilé fotografy amatéry, rozděleného na část teoretickou i praktickou. Byl zahájen počátkem května a trval do 15. července. Všichni přihlášení se měli vždy účastnit teoretických přednášek. Klub se tímto velmi úspěšně prezentoval. O kurs byl značný zájem, takže účastníkům sotva stačila místnost klubu. Teoretické přednášky na téma historie fotografie, fotografické objektivy a jejich rozdělení, volba objektivů a jejich zkoušení, o clonách a expozici a další pronesl profesor Pavlovský šlechtic z Rosenfeldu. Praktických přednášek se ujal Jaroslav Kleissl, který předvedl několik cestovních fotoaparátů, různé objektivy, závěrky, předvedl, jak se s nimi pracuje, exponuje a upozornil na případné chyby, kterých se začínající fotograf může dopustit. Druhý den předváděl vyvolávání negativu, takže posluchači měli možnost vidět za čtvrt hodiny hotovou fotografii pobřeží Opatie.

Na další schůzi, konané následující měsíc, oznámil bývalý předseda Cyril Jurenka svůj odchod z řad členů KFA.

Z interní výstavy Plzeňského klubu 1912

Josef Hanuš, Plzeň

Portrétní studie

Byla podpořena myšlenka spolupráce s pražským klubem fotografů amatérů a téměř všichni přítomní na členské schůzi se zavázali k odebrání Fotografického obzoru.

Pražští fotoamatéři pozvali plzeňské kolegy k účasti na jubilejní fotografické výstavě konané k desátému výročí založení klubu a ti souhlasili. Členové byli vyzváni, aby odevzdali dostatečné množství svých kvalitních fotografií, které budou zaslány do Prahy.²³ Ještě před tím se plzeňští fotoamatéři zúčastnili velké mezinárodní fotografické výstavy ve francouzském Nice, která trvala od 2. do 15. března 1899. Práce pánů Františka Kotka, Bedřicha Helma, Jaroslava Kleissla, a Dominika Pitlíka byly přijaty a každý z účastníků obdržel výstavní diplom. O výstavě referoval i tamější francouzský tisk *Le petit Nicois*, který sděluje: „*Předevčírem o 2 hod. odpol. zahájena byla v salonech l'Artistique Club v Nizze druhá mezinárodní výstava prací fotografů amatérů. Mezi četnými podobiznami těší se zejména kolekce as 150 fotografií, zasláná členy klubu fotografů-amatérů pro Plzeň a okolí pozornosti všeobecné a to tím více, an klub tento jediný z Rakouska se výstavy zúčastnil. Z bohaté kolekce českých amatérů vyjímáme hlavně práce pp. Jindř. Kleissla (pomník Smetanův a Čertovo jezero), Jar. Kleissla (dojemný pohřeb trestníka a pohledy z Benátek), Bedřicha Helma (několik typů plzeňských), p. Františka Kotka (zajímavé výjevy z národní slavnosti v Plzni) a D. Pitlíka (zajímavá pěkné momentky zhotovené s Pocket Kodakem).*“²⁴

²¹ FO, 1899, ročník 7, č. 1, s. 3 – 7.

²² Tamtéž, č. 4, s. 57.

²³ Plzeňský klub provedl rozsáhlé přípravy k účasti na této výstavě a pilnou práci svých členů v krátké době shromáždil na 300 snímků, které měly být zaslány do Prahy.

²⁴ FO, 1899, ročník 7, č. 5, s. 78.

Plzeňští členové vykonali přátelskou návštěvu u pražských kolegů na základě pozvání na jejich členskou schůzi. Byli přivítáni redaktorem Fotografického obzoru Františkem Dvořákem, který je provedl Prahou, a zúčastnili se schůze, kde bylo přítomno mnoho členů pražských i mimo-pražských, což svědčilo o vážnosti, které se plzeňský klub těší a o vřelém zájmu o jeho fotografické umění. Přítomní vyslechli zajímavou a zábavnou přednášku výše zmíněného pana Dvořáka, byly posuzovány fotografie z díla Letem českým světem. Projekce promítacího kroužku též přítomně zaujala, zejména kinematograf ovládaný prof. Janem Kříženeckým s promítáním scén z pražského života, které byly velmi dobře provedené a profesor Kříženecký sklídl od všech přítomných značnou chválu. Plzeňští ve svém poděkování napsali: „...též platí díky veškerým členům a dámám klubu pražského, jež večírku toho se účastnili a svou vzácnou přítomností slavnostního lesku večeru tomu dodali.“²⁵

Na jarní členskou schůzi 14. dubna 1899 členové vyslovili přání, aby se brzy začalo s výlety a za tímto účelem bylo třeba sestavit jejich program, jak výprav půldenních, tak také dvoudenních. Byl předložen návrh cesty na Šumavu směrem k Železnému Rudě, do Domažlic, k česko-bavorským hranicím a celodenní výlet na trase Strakonice – Volyně – Prachatice. Všichni účastníci měli být na začátku rozděleni na tři skupiny, každá by se vydala jiným směrem a sešli se opět ve stanovenou hodinu na určeném místě. Tímto opatřením by se docílilo pestrého výběru fotografií pro chystané album Šumavy.

Další návštěva u pražských kolegů se uskutečnila 29. června v souvislosti s výše zmíněnou výstavou k výročí založení pražského klubu, kterou Plzeňští obeslali 317 snímků, z nichž bylo vystaveno – k velkému zklamání jejich autorů – pouze 66.²⁶ Pražská porota většinu zasláných fotografií neuznala za vhodné k vystavení, jelikož se technicky a tematicky nehodily. Některé z vystavených již byly k vidění jinde, ale i tak byly prezentovány znovu, což bylo v rozporu s podmínkami soutěže. Porotci to zdůvodnili tím, že se jedná o cenné snímky a nechťeli proti plzeňskému klubu postupovat zcela bezohledně. Vybrané fotografie byly umístěny na přední místa, do výstavního prostoru hned u vchodu.

Plzeňský klub vystavoval, dle mínění organizátorů, jako řádný člen klubu pražského, nikoliv sám za sebe. Nešlo o společnou výstavu KFA v Praze a KFA v Plzni a tudíž tvrzení, že měly být vystaveny veškeré snímky zasláné z Plzně, bylo považováno za nesprávné. Naopak plzeňský klub podléhal podmínkám hodnocení jako každý jiný jednotlivý vystavovatel. S ohledem na vzájemné přátelské kontakty bylo s plzeňským klubem i tak jednáno - dle organizátorů - velmi vstřícně. Podle mínění pražského klubu Plzeňští pochopili pravidla výstavy špatně. Další z námitek ze strany západočeských fotografů zněla, že některé ze zasláných fotografií byly pořadatelem zcela zničeny a nemohly proto být vystaveny. To pořadající klub odmítl s tím, že nikdo z ostatních vystavovatelů si na nic podobného nestěžoval, jen Plzeňští. Již při posuzování prací bylo porotou zjištěno, že mnohé snímky došly z Plzně již poškozené, a tak i některé velmi zdařilé nemohly být vystaveny. Porota zamítla námit-

ky o úmyslném poškození cizího majetku jako zcela neoprávněné s argumentem, že při přepravě exponátů na výstavu do Nice (a zpět do Plzně) a dále do Prahy, mohlo dojít k jejich poškození. Několik dní po ukončení výstavy zaslal Jindřich Kleissl do Prahy dopis, který ovšem pro urážlivý obsah nebylo možné tehdy ani publikovat. Jelikož bylo v zájmu pražského klubu zachovat přátelské kontakty s KFA v Plzni, byl na jeho adresu zaslán výše zmíněný dopis pana Kleissla a žádána omluva. Žádná nepřišla, naopak bylo konstatováno, že Jindřich Kleissl měl právo na svůj názor. Roztržku mezi oběma kluby zakončil plzeňský klub, který zaslal do Prahy následující prohlášení datované 22. července 1899:

1. *Přátelské styky s klubem Vaším úplně přerušujeme, poněvadž dle jednání Vašeho není pro nás žádoucí, abychom nadále s klubem Vaším pracovali a se vzájemně podporovali.*
2. *Spolkový časopis Váš „Fotografický Obzor“ neuznáváme více za klubový orgán náš a příspěvky pro zprávy spolkové více zasilati nebudeme.*
3. *Klub náš přestává býti členem ct. klubu Vašeho a nepřejímáme si více, aby časopis „Fotografický Obzor“ nám co klubu zasilán byl.*

Věnovaného diplomu se též zřikáme a tentýž nepřijímáme.

*František Kotek
t.č. předseda*

*Bedřich Helm
jednatel*

Na tento dopis pražský klub odpověděl:

Slavný výbore „Klubu fotografů amatérů pro Plzeň a okolí“!

V odpověď na Váš ctěný přípis ze dne 22. července 1899 dovolujeme si Vám tímto oznámiti, že obsah jeho vzat byl ve výborové schůzi dne 1. t.m. s politováním na vědomí a že jsme tímto nuceni také naše vzájemné členství vypověděti.

S veškerou úctou

*Karel Kovář
t.č. předseda*

*František Mrskoš
jednatel*

Na několik let tak byla přerušena spolupráce dvou důležitých center české amatérské fotografie. V časopise Fotografický obzor, tehdejší nejvýznamnější českém fotografickém časopise, nenalzáme téměř žádné informace o aktivitách plzeňského KFA. Až v roce 1907 byla uveřejněna zpráva, že plzeňský klub prováděl experimenty s autochromovými deskami: „...za objekt zvolena část sadů Lochotínských s osobami v popředí; pestrobarevný květinný koberec a sklenník v pozadí vhodně doplňovaly obrázek, na kterém téměř všechny barvy v různých odstínech byly zastoupeny...Diapozitivy překvapují bohatou stupnicí barev zelených, pak krásně podaným tónem sytého karmínu, který jak známo jinými methodami trojbarevnými nikdy docílen nebyl. Nejméně věrně podána jest barva pleti, která nuancuje příliš do červena a pak modro oblohy; ježto obloha, jako při obyčejných deskách, zpravidla jest přeexponována...Jeden z vyhotovených snímků vystaven jest v obchodě

²⁵ Tamtéž, č. 6, s. 91.

²⁶ Tamtéž, č. 7, s. 119–121.

firmy Jos. Novák v Solní ulici (která též autochrom. desky klubu fot. amat. dodala) a těší se čilé pozornosti interesentů, zejména fotografů amatérů.“²⁷

Kontakty mezi Plzní a Prahou byly znovu navázány pravděpodobně na jaře roku 1911, kdy členové plzeňského klubu navštívili velikonoční výstavu KFA v Praze. Bylo dohodnuto, že tamější nejlepší fotografie vystaví v Plzni. Tam byla 14. května v prostorách radnice Královského města Plzně zahájena výstava. Úvodní řeč proslovil předseda klubu továrník ing. Bernard Říha. Hlavní zásluhu na organizaci celého podniku měl aktivní člen, učitel Josef Hanuš, jehož kolekce vystavených prací budila zaslouženou pozornost. Také profesor Kaizl a dr. Bedřich Machan²⁸ podali jasné důkazy, že již není nutné se hádat, zda je či není fotografie uměním. Výstavy se zúčastnili i plzeňští obchodníci s fotografickými potřebami J. Červenka a J. Novák, z nichž druhý prezentoval pěkný soubor starší i novější fotografické literatury. Z Prahy na výstavu dorazila čtyřčlenná delegace, pánové Adamec, Mrskoš a Emil a Mořic Waněčkové,²⁹ kteří před zahájením výstavy přátelsky poseděli s plzeňskými pány fotoamatéry. Zdá se, že téměř 12 let trvající nevráživost byla zapomenuta: „...*Doufáme, že přátelské styky obnovené mezi Prahou a Plzní a v tak srdečné akordy vyznělé, nebudou ojedinělé a že také příště budeme moci častěji vítati u sebe milé nám přátely plzeňské. Neboť seznali jsme, že páni členové plzeňští nejen jsou výbornými amatéry, ale také výbornými společníky a veselými.*“³⁰

Členové plzeňského klubu byli velmi pracovití, neboť následujícího roku 1912 uspořádali interní výstavu, ke které byl vydán katalog obsahující 69 položek. Vedle běžnějších fotografických technik měla veřejnost možnost vidět olejtisky, uhlotisky, platinotypie a autochromy.³¹

Na počátku válečného roku 1916, konkrétně 6. a 7. ledna, uspořádal plzeňský klub další fotografickou výstavu, motivovanou pravděpodobně snahou zjistit, jaké fotografie se mezi členy klubu nacházejí. Během krátké doby tří týdnů bylo shromážděno dostatečné množství kvalitních prací, rovná stovka. Dobře připravená výstava přilákala mnoho diváků, a tak bylo rozhodnuto o jejím prodloužení do 14. ledna. Zejména mladší členové klubu představili kvalitní ukázky své tvorby. Byly zastoupeny téměř všechny fotografické techniky. Převládaly bromografie, avšak Emanuel Balley vystavil olejtisky a bromolejtisky, které vzbuzovaly zaslouženou pozornost. Dále se zúčastnili pánové Theiner, Hodek, Hlavatý a Jonák, jehož krajiny byly považovány za

vkusné a technicky dobře provedené. Hanzlíček vystavil krajinářské motivy pořízené za svého pobytu na srbském bojišti a národopisné snímky krojů. Ze starší generace vystavovali pánové Zouplna, Machan (skvostný portrét starého pána), Bouda (série snímků z cesty po Egyptě) a ing. Bernard Říha vystavil mimo mnohé jiné i žánrový snímek aleje se zapadajícím sluncem. Mezi fotografiemi předsedy klubu Josefa Hanuše nejvíce zaujal diskretní akt „Před zrcadlem“ provedený v olejtisku.³²

Pražský klub plánoval výstavu v roce 1914, k 25. výročí svého založení, avšak vzhledem k náhlým válečným událostem se téměř hotová výstava nekonala. Tím více je třeba ocenit klubovou iniciativu z jara 1917, kdy byla uspořádána výstava za účasti devatenácti vystavovatelů s dvěma stovkami prací. Zahájení 13. května 1917 se zúčastnil pražský primátor JUDr. Karel Groš s chotí, prof. Jaroslav Milbauer, zástupce rektorátu c. k. České vysoké školy technické v Praze, delegace spřátelených amatérských klubů a dalších spolků. Výstava měla být ukončena po patnácti dnech, ale pro velký úspěch a zájem o vystavené fotografie byla prodloužena o jeden týden. Sami páni porotci museli být překvapeni, neboť neočekávali takové množství velmi kvalitních uměleckých fotografií. Pro dostatek místa byly přijaty i poněkud méně kvalitní snímky, ale i tak o málokterém z nich bylo možné říci, že je podprůměrný. Zastoupeny byly téměř všechny obvyklé fotografické techniky, včetně autochromů. Nebyla zastoupena vědecká fotografie. Plzeňský klub obeslal výstavu asi 20 fotografiemi, ale nešlo o nejlep-

²⁷ FO, 1907, ročník 15, č. 9, s. 152–153.

²⁸ Dr. Bedřich Machan, c. k. finanční komisař, se stal v roce 1912 předsedou KFA pro Plzeň a okolí. Za místopředsedu byl zvolen téhož roku továrník ing. Bernard Říha, jednatelem úředník Škodových závodů František Lažanský, pokladníkem Josef Hittl, profesí pokladník Měšťanského pivovaru, správcem klubového ateliéru c. k. setník dr. J. Ratkovský, knihovníkem c. k. poručík Emanuel Balley a zapisovatelem ing. Bernard Říha ml. V roce 1913 dr. Machana vystřídal ve funkci předsedy v textu zmíněný odborný učitel c. k. české státní průmyslové školy v Plzni Josef Hanuš. Toho roku se stal místopředsedou továrník Edmund Daubek, obsazení ostatních funkcí zůstalo stejné jako v roce 1912 s tím, že členem výboru bez funkce se stal c. k. profesor Zdenko svobodný pán Helfert. Drobné změny nastaly za 1. světové války roku 1915, kdy se stal správcem domu s ateliérem ing. H. Mušlík, knihovníkem M. Steinocher a místo bez funkce obsadil F. Zouplna. V roce 1916 na 22. řádné valné hromadě byl zvolen nový výbor klubu. Předsedou se stal Josef Hanuš, místopředsedou Edmund Daubek, jednatelem ing. Ornst, pokladníkem ing. Dvořák, správcem ateliéru ing. Fährnich, knihovníkem pan Steinocher, zapisovatelem ing. Bernard Říha, za náhradníky zvoleni pánové Kříž, Hodek, za revizory ustanoveni pánové Novák a Sojka. Klub tehdy čítal 81 členů, z nichž 15 bylo v činné vojenské službě.

²⁹ Emil Waněček (1863? - 1937), zaměstnanec pražských obecních plynáren, který byl členem pražského klubu více než 40 let, od roku 1893. Vykonával nejrůznější funkce ve výboru, např. správce okružních map a pečoval o klubový majetek. Za své zásluhy byl v roce 1911 zvolen čestným členem. O Mořici W. se zatím nic bližšího nepodařilo zjistit. Ve Fotografickém obzoru je roku 1911 publikován jeho snímek Hradčany. Josef Mühlendorf, Pavla Vrbová, *Od sportu fotografického*, s. 96.

³⁰ FO, 1911, ročník 19, č. 6, s. 151.

³¹ FO, 1912, ročník 20, č. 11. Reprodukce fotografií vystavených v Plzni jsou použity i jako obrazový doprovod k tomuto textu.

³² FO, 1916, ročník 24, č. 11–12. Údaj ve 36. ročníku Fotografického obzoru (s. 75) je nesprávný.

ší práce osvědčených autorů, což by se dalo přičíst na vrub válečným událostem. Plzeňští fotoamatéři na předchozích výstavách představovali pro pražský klub velmi vážnou konkurenci.³³ Vítězem se stal Rudolf Veverka,³⁴ který vystavil téměř padesát fotografií rozmanitého žánru, tj. krajiny, portrét, zátiší, žánr a akt. Za nejlepší byly považovány jeho uhlotisky a olejotisky.

Nouze o fotografické potřeby a materiály v době světové války podstatně komplikovala tvorbu fotografů amatérů. Někteří se své zálibě věnovali i na frontě a zanechali pozoruhodné svědectví nejen o hrůzách války, ale i každodenním životě vojáků a civilního obyvatelstva v různých částech Evropy.³⁵ Bohužel ne všichni přežili, jiní se vrátili jako trvale poznamenaní váleční invalidé. Rozkvět amatérské

fotografické práce byl obnoven po ukončení války, ale toto téma již přesahuje rámec zde předloženého textu.³⁶

Zusammenfassung

Der Autor befasst sich mit der Klubgeschichte seit der Gründung im Jahre 1894 bis zur Zeit des Untergangs der K. u. K. Monarchie im Jahre 1918. Es sind fast keine Quellen zur Vereinstätigkeit erhalten geblieben, trotzdem auf Grund der Nachrichten in der Zeitschrift *Fotografický Obzor*, kann man die Informationen über die Mittglieder, Ausstellungen, Vereinsveranstaltungen und auch einerseits über die Zusammenarbeit und andererseits über Konflikte mit der Klub in Prag recherchieren.

---

³³ FO, 1917, ročník 25, č. 3 – 4.

³⁴ Rudolf Veverka (data neznáma). Velkoobchodník koloniálním zbožím, výroba a výčep likérů v Lipové ulici v Praze. Do Klubu přijat v roce 1911, byl činný ve výboru (je zachycen na skupinovém portrétu výboru, který byl otištěn ve *Fotografickém obzoru* v roce 1913). Byl nejlepším na výstavách v letech 1917 a 1918, vystavoval také na členské výstavě 1919. Několik jeho prací bylo otištěno ve *Fotografickém obzoru*. Adolf Schneeberger ho ve svých vzpomínkách považuje za nejnadanějšího amatéra v Klubu té doby. Josef Mühldorf, Pavla Vrbová, *Od sportu fotografického*, s. 86.

³⁵ Pražský KFA zorganizoval výstavu ještě na jaře 1918. Mezi vystavujícími měl opět velký úspěch Rudolf Veverka a Ludvík Komrs, barevné autochromy vystavil Karel Šmirous. Plzeňští amatéři se výstavy pravděpodobně nezúčastnili.

³⁶ Tato studie si v žádném případě neklade nárok na úplnost. Radu informací se zatím nepodařilo zjistit a některé zjištěné dostatečně ověřit věrohodnými prameny. Jejich často velmi špatná dostupnost (soukromý majetek) nebo úplná absence má podstatný vliv na výsledek výzkumu.